

oka. Sajnos, sok ilyen lehetőséggel nem lehet élni a campuson, mivel a személyes fájlok szinkronizálása a nyilvános laboratóriumi gépeken nehéz vagy lehetetlen. A szinkronizált hozzáférés előnye a felhasználó otthoni PC-jére vagy laptopjára korlátozódna, ha kitalálja, hogyan installálja az ActiveSync szoftvert; a diákok többsége meg sem próbálta.

Az UMD könyvtára sok forrását elektronikus úton, webinterfészen át lehet igénybe venni. Ezekhez az iPAQ-használók is hozzáférnének. A legtöbb adatbázis egyelőre nem veszi tekintetbe az iPAQ kis képernyőjét. Az adatbázisok fejlesztői még nem is gondolkodnak e probléma megoldásán; erre a könyvtárnak kell felhívnia figyelmüket. Ezért máris beszerzett egy elektronikus forrást (Dippr), amelyet az iPAQ-kal végzendő munkára terveztek. Nehézségekbe ütközik a különböző webes anyagok kezelése is a kis iPAQ képernyőkön.

A könyvtár elektronikus könyvekkel is rendelkezik. Az iPAQ-ot telepített Microsoft Readerrel szállítják,

amellyel megtekinthetők a WL hálózatról letöltött e-könyvek. Ez a program nem kényszeríti az olvasót az anyag ide-oda görgetésére.

Irodalom

- SEADLE, Michael: Mental models for personal digital assistants (PDAs). = Library Hi Tech, 21. köt. 4. sz. 2003. p. 390–392.
- McCULLOUGH, John: Redesigning library applications for PDAs: ILS vendor perspective. p. 393–399.
- PETERS, Thomas A. et al.: PDAs and health sciences libraries. p. 400–411.
- GARRISON, Julie A. et al.: Supporting PDAs: the experience of a health sciences library. p. 412–418.
- DENEEN, Linda–ALLERT, James: Hand-held computers in the classroom and the library: teaching and learning resource issues resulting from widespread deployment at the University of Minnesota Duluth. p. 419–425.
- LARSSON, Laura C.: Improving your productivity with a PDA: some suggestions. p. 426–439.

(Szende György)

Könyvkiadási és -kereskedelmi trendek Nyugaton

Észak-Amerikában és Nyugat-Európában a társadalmak egynegyede tekinthető sokat olvasó és a tájékoztatás valamennyi eszközével intenzíven élő infoelitnek. Egyharmadnyi részesedéssel a közép-réteg követi ezt az elitet. Ez ugyancsak sokat olvas, de huzamosan él a televízióállomások kínálatával is. A se nem olvasó, se másképpen nem informálódó 20% a televízióban is csak szórakoztató műsorokat néz.

A könyvkiadásnak és -kereskedelemnek e halmazok igényeit kell a lehető legjobban kielégítenie, és megkísérelnie, hogy az említett 20% legalább egy hányada számára – megfelelő művek kiadásával és terjesztésével – esélyt teremtsen a könyv olvasására, ami nem utolsó biznisszt jelentene.

A fenti kívánalmaknak meglehetősen dinamikus – változásokkal és válságokkal jellemezhető – helyzetben kell a könyvkiadói és -kereskedői szakmának megfelelnie. Itt is, mint a gazdaságok valamennyi szektorában globalizációs trendek érvényesülnek. Mindez azzal jár, hogy a kiadók és a kereskedők egyaránt nagy cégekben és hálózatokban egyesülnek. Az önálló kis kiadókra rossz

idők járnak, bár védekeznek ellenük (pl. azáltal, hogy horribilis összegeket fizetnek ki egy-egy sikeres szerző művének kiadásáért, amelynek hatalmas hasznából aztán igyekeznek minél több kis példányszámú, mégis olcsó, értékes mű megjelenítését megoldani). Ennek ellenére az USA-ban a független könyvkiadás- és -kereskedelem részesedése az összforgalom 17%-ára zsugorodott. Európában ugyan ennél valamivel kedvezőbb a helyzet, de a trend ugyanaz.

A régi kis vállalkozások finom viselkedésével szemben az új nagyvállalatok és hálózatok mindegyiknek a bestsellerek eladásában érdekeltek, s a minél nagyobb nyereség érdekében a másutt szokásos reklám- és marketingfogásokat alkalmazzák velük kapcsolatban.

A „mindent egy helyen” kínálat Észak-Amerikában nagy szupermarketekben, Nyugat-Európában szupermarket-hálózatokban realizálódik. Mindazonáltal – bizonyosodik be napjainkban – ez a „könyv-vegyeskereskedés” nem képes minden igényt kielégíteni, amit a korábbi forgalom lanyhulása jelez.

A koncentráción belül napirendre került a szakosodás, mégpedig mind a témák, mind pedig a műfajok tekintetében. A nagy konszernnek (pl. United Business Media, Harcourt General, Elsevier) a „médiahatalmak” nyomására, hogy elkerüljék a médiavállalatokba történő „betagozódást”, változatos kooperációkat alakítanak ki. Az ezáltal bekövetkezett fúziók és átrendezések olyan gyorsak és tömegesek, hogy pl. a monopóliumellenes brit hivatal is zavarba hozták a regisztráció vonatkozásában.

Közben próbálkozások történtek az internetnek a szépirodalmi kiadásba történő bevonására a nyomtatott könyv felváltására. Ezek nem váltak be (vö. *Stephen King* amerikai író kudarcával). Valószínű, hogy az internet a jövőben sem fogja fenyegetni a nyomtatott könyv pozícióit: a két média meg fog férni egymás mellett, s kölcsönösen kiegészíti majd egymást.

Nyugat-Európában a kereskedelmi forgalom jó 10%-át a tudományos és szakfolyóiratok forgalmazása teszi ki. Ezek a jól bevált és hozzáértő kiadók gondozásában minden bizonnyal a jövőben is megőrzik részesedésük nagyságrendjét a könyvkereskedelmi forgalomban.

A kiadó–kereskedő–könyvtár hagyományos háromságán belül szintén sok a feszültség. A fiatalabb szakértők úgy vélik, mindhárom „háromság-intézmény”-nek fel kellene hagynia a korábbi propaganda szokásaival, s az új és fiatal olvasók igényeit legalább olyan intenzív előnyök ígéretével és nyújtásával kellene kielégíteniük, mint a gépkocsi-

kereskedőknek. Húzóerővel rendelkező – olykor humoros – jelszavakat kellene kitalálni, és sokkal bátrabban támaszkodni arra az új technikára, amit a fiatal olvasók már jól ismernek, és használni tudnak.

Sürgető napirendi feladat lett a könyvkiadásban a szótárak és különféle nyelvi segédletek kiadása mindazokon a nyelveken, amelyeket az EU mai és holnap tagországaiban beszélnek. Enélkül nem lehet sikerre vinni a szervezet működését, megoldani a tolmácsolás korántsem könnyű és korántsem kis volumenű feladatait. És ugyanígy: a szépirodalmak, az egyes országok ismeretterjesztő és tudományos művei kölcsönös fordításának következményét is ki kell elégeíteni.

Végül egy érdekes jelenség: reneszánszát éli az ún. „öreg betűs” könyvek kiadása. Ez a korábban csak a gyerekek és öregek használatára szánt megjelenési forma nagy karrierre tett szert azok között – s az ő számuk még mindig növekszik –, akik egész nap számítógépük képernyőjére függesztik a tekintetüket. Számukra az „öreg betűs” könyv pihenést kínál. Angliában és Németországban némely szépirodalmi és tanácsadó munkát akár 50-100 ezer példányban tesznek közzé „öreg betűkkel”. A könyvtárak – az általános érdeklődést követve – ugyancsak sok ilyen szemüveg nélkül olvasható művet szereznek be.

/KLUKOWSKI, Bogdan: *Trendy rozwoju książki w świecie. = Poradnik Bibliotekarza*, 12. sz. 2003. p. 9–11./

(Futala Tibor)

A könyvtárközi kölcsönzés teljesítményének növelése

Az északi országok könyvtárainak teljesítményét vizsgáló felmérésnek az volt a célja, hogy számba vegye a könyvtárközi kölcsönzés (KKK) néhány vonását, javítsa a KKK és dokumentumszolgáltatás határfokát. A vizsgálatot a Tudományos Információ Északi Tanácsa finanszírozta.

A teljesítés időtartamát úgy számították, hogy hány napra van szükség egy kölcsönzési kérés elintézéséhez. (Sajnálatosan a kölcsönadási folyamat időtartamát nem vizsgálták.) A kérdőívben hat dátumot rögzítettek:

- a használó által kitöltött kéréslap dátuma,
- a szolgálati ponton való átvétel dátuma,
- mely napon dolgozta fel a kérést a KKK személyzete,
- az első lehetséges teljesítőhöz való elküldés napja,
- az anyag beérkezésének napja a KKK részleghez vagy a nem teljesítésről való értesítés,
- a használó értesítésének dátuma.

A vizsgálat eredményét az 1. táblázat foglalja össze (a teljes kölcsönzési folyamat, átlagos naptári napok száma).